Kamimiar, M. Vainer
Dolia halyts'koho syroty

М. ВАЙНЕР КАМІМЯР

ДОЛЯ

Галицького Сироти

1917.

Ціна 10 цнт.

ладом Української Книгарні ім. Т. Шевченка в Ню Йорку

ДОЛЯ ГАЛИЦЬКОГО СИРОТИ

Як в печі жара
Женці на лану,
Атаман з нагайками
Ну! тай ну! тай ну!

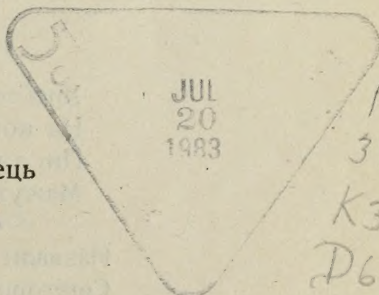
Старі і слабі,
Й дитина мала;
Троє жнуть, оден вяже,
Панщина була.

Може ти слабий?
Живцем в землю лізь!
Від свитаня не підводь ся,
Аж до ночі ріж.

А хто не спроміг,
Палка помогла.
І слабая, бременна
Жінка знемогла.

Руки зомліли,
Йде по спині піт,
Малий новий нещасливець
Просить ся на світ.

Вже болі ідуть,
Впала нежива;
Атамани нагайкою:
"Вставай, бо жнива!"

Виродок січе,
Нарід став як пліт,
В тій мінуті раб неволї,
З плачем узрів світ.

Стернє і грудки,
Замість пеленок,
З плачем злапав судорожно
В ручку колосок.

А женцї з сьміхом,
Дали йому дар,
Зараз імя йому дали:
Назвали "Злиднар".

Поставили сніп,
Щоб так не пекло.
Тверда хлопська є натура —
Житє не втїкло.

В горячій крові
Власній гартував ся,
В пятьсотлітнім невольництві
Досить часу мав.

* * *

Хрестять "Злиднара",
На попівстві сьміх;
Піп з кумами при порівцї,
Мажуть первий гріх.

Назвали Паньком,
Сьвітови на глум
Строять жарти з бідолахи,
В його хатї сум:

Матінка слаба,
Вже опускає дух,
Панько кричить, хоче їсти,
В губі повно мух

І батька нема,
На тамтой світ втік
По заплату. Піврік буде
Брагов попік ся.

Панько три дні мав,
Ще не ссав грудий,
Мати пішла в сиру землю,
Панько між людей.

Гірка жовч, полин —
Гіркійшу від них
Випив повну чашу горя
На няньках чужих.

Молока нема,
І грудей не ссе,
Опікунка у вереті
До серпа несе.

Холод робив сніп,
Вітер колисав,
Бульбу в шмату завинену
Замість грудий ссав.

Сонце в твар пекло,
Остяк в око впав,
В губі мухи аж чорніють —
Кілько міг — кричав. .

І тиждень минув,
Ніхто не змиє;

Біле тіло з нечистости
Червоне — гниє.

Счорнів як земля,
Стернею подерло;
Опікунка просить Бога,
Щоби вже раз вмерло.

Скінчили жнива,
Пили могорич,
Тай забули Панька в полю
В слітну, темну ніч.

"Щось спокійно спав,
Всю ніч аж до дня".
Розвиднілось, огляділись,
А його нема. .

Панько перемерз,
Тай росу лизав
Природа його скупала,
Спокійно лежав. . .

* * *

Минули літа,
Вже всякий забув,
Як і коли Злиднаренко
Межи них прибув.

Два роки буде —
Доленьки не знав;
Вже дві няньки погребали,
Тепер трету мав.

Нема й не буде
Щастя сироті

Без вітця та неньки,
На цілім світі.

Дивлять ся з гори,
Байстрюком все звуть,
Ні приязни ні розради,
Шкодять де могуть. .

На дорогу раз
Із дітьми поліз,
Засипали піском очи
Ще й роз'їхав віз.

Ніхто і сльози
За ним не зронив,
Як мучив ся з десять неділь
І вже доходив.

Натура тверда,
Витримала й те;
Тільки слабість покинула —
Хлопя горбате.

Не мож описати,
Горя, муки, сліз,
Єго віку дитячого,
Котрі він проліз.

Хвиля в хвилю йде,
Минають літа
Волочить ся по всіх селах
Бідна сирота.

Тут стратив гуся,
Там відпас ягня;
Кусок хліба раз на три дні,
А битий що-дня.

Чи хто вкрав чи стовк —
Сирота відбув,
Вже й не плакав, не просився,
На всьо німий був.

Трафлять ся якісь
Хлїбцем угостять,
Уличники єму видруть,
Порохом змастять.

І не нарікав,
Взір терпіня був,
І не мислив відомщати,
Зараз всьо забув.

* * *

Жив в фільварку пан,
Русином ся звав,
Так всі люде говорили —
Добре серце мав.

А всї обяви
Єго доброти:
В его стайнях мали приют
Бідні сироти.

Було з пятьдесять,
Часом без ліку;
Кожде мало все роботу:
Так після віку:

Пан їх годував,
В лахи огортав,
З ячмінних круп варив зупу,
З грису хлїб давав.

Моргів кількасот
Ними обробляв,
За найменше переступство
Нагайком карав.

Платня їх була:
Праця цілий вік,
Хиба щастє особливше
Як у землю втік.

Була дисципліна
Руського царя:
Жандарм найде і приведе
Зараз в ланьцухах.

Хтось ся вже знайшов,
Завів Панька там;
Чей му доля засвитає,
Радість буде й нам.

Як сонце в зимі
Лучі пускає,
Мало світить, мало гріє,
Знов ся ховає;

Блискавка з'за хмар,
Як світить в ночі
Тілько долі в "добродія"
Зазнав наш Злиднар.

Тяжко працював,
Бо робив за двох;
Кілько зимна а голоду,
Що мало не здох.

Що го натовкли,
Терпеливо зніс,

І не мислив о чім ліпшім,
Бо він на тім зріс.

Покори вчили,
Довгії роки,
Мучителям, гнобителям
Цілувать руки.

* * *

Скінчив двайцять літ,
Вже зачорнів вус;
Грішну думку став думати:
“Що то таке, мус?

Чому сирота
Тисяч-морґий лан
Спільно що рік обробляють-
Хоч збиткує пан.

Криє золото
В куфри для дітей,
Невільникам дає лахи,
Послїд і снїтий.

Спільно працюєм,
Для одной мети,
Ціле житє все для пана
Голі наймити.

В Турковій службі
Ліпше бим ся мав,
Давби їсти, одягнувби
І не збиткував.

Досить бідувати,
Повних двайцять літ,

Ще молодий, хочу жити,
Зара іду в світ!"

Осінь болотна,
Ліпить з дощем сніг,
В обідраній полотнянці,
Іде босоніг;

Сухий як та смерть,
Сльози у очах,
Без вузлика і тлумачка —
Горбок на плечах.

В темну, глуху ніч
В полю під хрестом,
Сів на хвилю відпочити —
Сльозам волю дав:

"Ісусе Христе!
Ти кличеш до нас:
Прийдіть ко мні бременені,
Упокою вас".

Хоч ти на хрести,
Розняв рамена —
Иещасного пригорни мя
До свого лона."

Голоден, слабий,
Болотом бреде,
Аж жандарм го переймає:
"А пашпорт твій де?"

Правду росказав,
Просив ся, як вмів;
Твердий сторож безпеченьства
До пана завів.

“Драбе лінивий!
Ти чому кидав?
Чи ти голий, або жерти
Картофель не мав?

Я тя годував —
За харч відроби,
Скінчиш років двайцятьштири
До дябла іди’.

Панько щасте мав,
Пан в гуморі був,
Обійшло ся без нагайки,
До льоху замкнув.

Дві добі не дав
Хлїба нї води.
Винужданний в зимнім льосі,
Зовсїм доходив.

Вивели єго,
Він з ніг ся валить,
Та за кару подякувать,
Все звичай велить.

Лагідно сказав,
До свого ката:
За пятнайцять літ неволі
Така заплата?”

Дідич став як звір,
Страшенно ревнув:
“По жандармів мені зараз —
Ти ставиш опір?”

За кілька мінут
Аж двох їх прийшло.

Панько спухлий, скровавлений
Майже спускав духа.

Скували Панька,
Оцтом обмили,
Ніхто й слівцем не озветь ся,
Собаки вили.

* * *

Судив світлий суд:
“Хлопе ледащий!
Штири роки мус служити” —
За вікт собачий.

За марне слівце
Вісїм недїль мук.
Збораного, знужданого
Віддав руський дук.

Бідою що дня
Воду все возив
Для худоби. Ключникови
В ваннї спину мив.

Як треба було,
То дрова рубав,
Лїтру ющки і фунт хлїба
Раз на добу мав.

Голий, без чобіт,
Хоть була зима,
Палив панам аж тріщало,
В казні дров нема.

Блідо-жовтий труп
Кашляє раз-враз,

Просить Бога, щоби муку
Скінчити вже раз.

* * *

І кінчив життя.
ВРіздвяні свята,
В людий радість, Панько плаче,
Не бачить світа..

Мороз витиска
Остатную міць;
Всіх просить ся—не приймають
Злиднара на ніч.

На краю села
Приняв дід старий
Загрів добре го на печи,
Вже лежить слабий.

Дід бачить, не жарт,
Злякався старий,
Радить душу очистити:
"До церкви іди!"

* * *

В церкві людей тьма,
Річне свято днесь,
Кажуть: "Грішник сповідаєсь,
Плаче і трясесь".

Визнав що йно знав,
Нич не затаїв:
Хотів житя вкоротити,
Дуже їсти хтів;

Лютої зими
Я змерз на кістяк,
Украв з панських коний дергу
Собі на сірак

Раз пан завдав піст,
А я їсти хтів,
В ночі пішов на оґрудок,
Мельонни-м поїв.

Піст поскоромив,
Скусив мене біс,
Я напив ся сироватки —
Панським свиням ніс".

Священик скартав,
З євангелських слов,
Дав науку для спасеня,
Як лиш знав тай вмів:

"Не стримаєш ся
Від свої гріхів?
Горіти-меш сину в пеклі
На віки віків.

Що Бог приказав,
Точно всьо сповняй, —
Буде щасте на сім світі,
І на другім рай.

За свої гріхи
На Акафіст дай!
Що? не маєш? Перед Богом
Ниць хрестом лягай!"

Лежить — не рухнись,
Аж скінчилась мша,

Зводять єго а він синий,
Втікає душа.

* * *

Влетіла душа,
У небо у рай,
Де сонечко тепло гріє,
Вічно свіжий май.

Дерева цвитуть,
Спів птахів гуде,
Жінка красна як сам ангел
До него іде.

І напій дає,
Вічного житя,
І в чоло його цілує:
"Я мати твоя".

Пє чашу, добра
Солодшу як мед,
Звільна очи замикає...
Став зимний як лед.

Серед Різдвяного
Співу і кадил,
Панько з нужди, недостатку
Житє закінчив.

* * *

На цвинтари близько рова
Там єго могила;
Чужа верба смутні гиля
Над ним похилила.

А старий дід на памятку
Посадив тополю,
Тай з вербою ромавляють
Про сирітську долю.

Лиш одну я описав вам,
Що мав на примірі,
Ще тисячі їх бідує,
По широкім світі.

На другий раз роскажу вам
Ще про хлопську долю,
Який бідний, понижений
На цілім Подолю.

* * *

